

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ PARLAMENTER ASAMBLESİ
KEİPA

ULUSLARARASI SEKRETERYA

Doc. GA56/CC55/REP/20/tr

KÜLTÜR, EĞİTİM VE SOSYAL İŞLER KOMİSYONU
ELLİ BEŞİNCİ TOPLANTISI

RAPOR*

« Parlamentoların Salgınla Mücadeledeki Rollerini – Sosyal Yönleri »

Rapörtör: Sn. Musa Guliyev (Azerbaycan)

İş bu Metin Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu'nun 7 Ekim 2020 tarihinde gerçekleştirilen Elli-Beşinci Toplantısında ele alınmış ve kabul edilmiş olup ve 24 Kasım 2020 tarihinde gerçekleştirilen Elli Altıncı Genel Kurul Toplantısında Asamble tarafından onaylanmıştır..

I. GİRİŞ

1. 7 Mayıs 2020 tarihinde gerçekleştirilen KEİPA Ulusal Delegasyon Başkanları Özel Toplantısında, yeni COVID-19 koronavirüsü salgınının güncelliği ve çok boyutlu karakteri vurgulanmış ve, bu doğrultuda, sorunun ekonomik, sosyal ve siyasi yönlerini incelemek amacıyla, üç KEİPA Komisyonunun hepsinde birden salgınla mücadelede parlamentoların rollerinin tartışılması kararı alınmıştır*.
2. Bahsi geçen karara uygun olarak KEİPA Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu “Parlamentoların Salgınla Mücadeledeki Roller - Sosyal Yönler” başlıklı Raporu hazırlamıştır. Söz konusu Rapor, KEİPA Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu’nun Elli Beşinci Toplantısında ve müteakiben Elli Altıncı Genel Kurul Oturumunda onaylanmıştır.
3. 2020 yılının başında hiç kimse 2019 yılının Aralık ayında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan yeni COVID-19 virüsünün tüm dünya için gerçek bir felakete dönüşeceğini tahmin edemezdi. Yine hiç kimse COVID-19 virüsü ile mücadele kapsamında dünyanın dört bir yanındaki devletler tarafından alınan tedbirlerin bu kadar sert ve uzun süreli olacağını beklemiyordu. Gezegendeki tüm halkların ve devletlerin çıkarlarını etkilediği düşünüldüğünde, koronavirüs enfeksiyonunun önemi küçümsenemez. Ülkeler salgına karşı kararlı önlemler alsa da, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) Bölgesindeki vaka ve ölüm sayıları endişe verici boyuttadır.
4. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, yetkileri dahilinde, KEİ Bölgesindeki ekonomik işbirliğine konu olabilecek güncel meseleler hakkında birçok politika belgesi geliştirmiştir. Bununla birlikte, salgının toplumlar ve ekonomiler üzerindeki, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü’nün tarihinde eşi benzeri görülmemiş düzeydeki, yıkıcı etkisi göz önüne alındığında, hem ayrı ayrı devletler tarafından hem de bölgesel düzeyde kararlı ve yenilikçi adımların atılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.
5. İşbu Rapor, ilgili olarak çeşitli yaklaşımların belirlenmesi, deneyim alışverişinde bulunulması ve daha fazla işbirliği potansiyelinin incelenmesi amacıyla, KEİ Bölgesinde yer alan ülkelerin salgınla mücadele kapsamındaki mevcut durumları hakkında genel bir değerlendirmede bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. İşbu Rapor ayrıca sürdürülebilir ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyacı vurgulamakta, ülkelerin salgınla mücadele kapsamındaki müdahalelerini ana hatlarıyla ortaya koymakta, ve toparlanmaya ve daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir dünyanın inşasına katkıda bulunacak fırsatların elde edilmesi konusunda öneriler getirmektedir.
6. İşbu Rapor, Azerbaycan Cumhuriyeti, Bulgaristan Cumhuriyeti, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Ukrayna ulusal delegasyonları tarafından sağlanan bilgileri içermektedir. Ek olarak ihtiyaç duyulan referans materyaller ise, KEİPA Uluslararası Sekreteryası tarafından Dünya Sağlık Örgütü’nün internet sitesinden ve diğer ilgili internet kaynaklarından ve yayınlarından elde edilmiştir.

II. PARLAMENTOLARIN SALGINLA MÜCADELEDEKİ ROLLERİ – SOSYAL YÖNLER

7. Yeni COVID-19 virüsü kaynaklı ilk salgın durumu, 2019 yılının Aralık ayı içerisinde, Çin’in önemli bir ulusal ve uluslararası ulaşım merkezi olan Wuhan kentinde kaydedilmiştir. Virüs yıldırım hızıyla tüm dünyaya yayılmış ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 30 Ocak 2020 tarihinde

* Bkz. KEİPA Ekonomi, Ticaret, Teknoloji ve Çevre İşleri Komisyonu’nun “Parlamentoların Salgınla Mücadeledeki Roller - Ekonomik Yönler” başlıklı Raporu ve de KEİPA Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu’nun “Parlamentoların Salgınla Mücadeledeki Roller - Hukuki ve Siyasi Yönler” başlıklı Raporu.

salgının uluslararası önemde bir acil halk sağlığı durumuna dönüştüğünü açıklamış, 11 Mart 2020 tarihinde ise Yeni COVID-19 Koronavirüsü Hastalığı salgınının bir salgına dönüştüğünü ilan etmiştir.

8. COVID-19 salgını, birçok ülkenin geleceğinin çok umut verici görüldüğü bir zaman diliminde ortaya çıkarak, dünyayı kasıp kavurmuştur. 2020 yılının başında ülkeler kendinden emin bir şekilde ekonomik büyüme kaydetme yolunda ilerlerlerken, tüm olumlu tahminler ve göstergeler bir anda yerini olumsuz tahminlere ve göstergelere bırakmıştır. Tüm ülkeler, COVID-19 salgınına karşı eşi benzeri görülmemiş bir mücadele başlatmak zorunda kalmış ve eylem planlarını önemli ölçüde yeniden düzenlemişlerdir. Uluslararası Para Fonu (IMF), 2020 yılında dünya ekonomisinde, 2008-2009 yıllarında yaşanan küresel mali krizin netice verdiği ekonomik daralma oranından çok daha kötü bir oran olan %5 oranında ekonomik daralmanın gerçekleşeceği öngörüsünde bulunmuştur. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) tahminine göre işsiz sayısı 2020 yılında yaklaşık 2.5 milyon kişi artacaktır. Salgınların temel etkisi olan sağlık etkisi bir yandan hala devam ederken, diğer yandan sosyo-ekonomik etkileri de ağır bir faturaya sebep olmaktadır.
9. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre, 4 Ekim 2020 tarihi itibarıyla, teyit edilmiş koronavirüs enfeksiyonu vakalarının sayısı dünya genelinde 34.804.348'e ve Avrupa'da ise 6.213.302'ye ulaşmıştır. KEİ Bölgesi ülkelerindeki (Rusya hariç olmak üzere) enfekte kişi sayısı 929.694 olup, bu rakam dünya genelindeki vaka sayısının %2.67'sine karşılık gelmektedir. Teyit edilmiş koronavirüs enfeksiyonu kaynaklı ölüm sayısı ise dünya genelinde 1.030.738 ve Avrupa'da 240.777'dir. KEİ Bölgesi ülkelerindeki teyit edilmiş koronavirüs enfeksiyonu kaynaklı ölüm sayısı ise 23.094 olup, bu rakam dünya genelindeki ilgili ölüm sayısının % 2.24'üne karşılık gelmektedir. Rusya, kıtalararası bir ülke olarak, Avrupa'daki en fazla teyit edilmiş vaka sayısına, Asya'da ise Hindistan'dan sonra ikinci ve dünyada Amerika Birleşik Devletleri, Hindistan ve Brezilya'dan sonra dördüncü en fazla teyit edilmiş vaka sayısına sahip ülke konumundadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre 4 Ekim 2020 tarihi itibarıyla Rusya'daki teyit edilmiş vaka sayısı 1.215.001 ve kayıtlı ölüm sayısı 21.358'dir. Rusya'daki vaka başına ölüm oranı ise %1.73'tür. Bu rakamlar ayrı ayrı ele alındıklarında da yükseklikleri oldukça düşündürücü olmakla birlikte, her bir rakamın arkasında bir insanın kaderinin veya hayatının ve de hizmet etmeye kendilerini adanmış sağlık çalışanlarının çabalarının olduğu düşünüldüğünde durumun ne kadar dramatik olduğu daha da iyi anlaşılmaktadır.

4 Ekim 2020 tarihi itibarıyla KEİ Bölgesi ülkelerindeki teyit edilmiş COVID-19 vaka ve ölüm sayıları tablosu*

Ülke	Kaydedilen ilk vakanın tarihi	Toplam vaka sayısı	Toplam ölüm sayısı	Toplam iyileşen hasta sayısı	Yapılan toplam test sayısı	1.000.000 nüfus başına kaba kümülatif ölüm sayısı
Arnavutluk	08/03/20	14,117	392	8,678	87,710	136,1
Ermenistan	07/04/20	52,496	977	44,710	308,019	330,3
Azerbaycan	28/02/20	40,561	595	38,496	1,137,121	59,2
Bulgaristan	08/03/20	21,518	841	15,014	543,076	120,1
Gürcistan	26/02/20	8,118	50	4,619	639,816	12,5
Yunanistan	28/02/20	19,613	405	9,989	1,349,123	38,7
Moldova	07/03/20	55,888	1,353	40,955	292,588	334,6
Romanya	25/02/20	134,065	4,947	108,526	2,516,746	255,5
Rusya	02/03/20	1,215,001	21,358	982,324	48,042,343	146,4
Sırbistan	06/03/20	39,842	753	31,536	1,154,457	108,1
Türkiye	10/03/20	323,014	8,384	285,050	10,806,285	100,5
Ukrayna	03/03/20	226,462	4,397	101,252	2,382,279	99,9

* 4 Ekim 2020 tarihi itibarıyla Dünya Sağlık Örgütü internet sitesinde yer alan istatistikler.

10. KEİ Bölgesi ülkelerindeki ilk COVID-19 vakası 25 Şubat 2020 tarihinde kaydedilmiştir. 7 Nisan tarihi itibarıyla da, KEİ Bölgesinde yer alan 12 ülkenin tamamında ilk COVID-19 vakaları rapor edilmiştir. Salgının farklı ülkelerdeki seyri değişkenlik göstermekte olup, COVID-19'un KEİ Bölgesi ülkelerindeki yayılma hızı da benzer şekilde değişkenlik göstermektedir. Ülkelerin güçlü ve zayıf yanlarının farklı olduğu göz önüne alındığında, salgının ülkeler üzerindeki etkileri de farklı olmaktadır. KEİ Bölgesi ülkelerinin salgınla mücadeledeki performansı zaman içerisinde değişiklikler göstermekte olup, söz konusu değişikliklerin bazıları endişe verici iken, bazıları ise olumludur. COVID-19 henüz tam olarak anlaşılamadığından ve aşı ve ilaç geliştirme çalışmaları da halen devam etmekte olduğundan, tedbirli olmak önemlidir.
11. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 14 Eylül 2020 tarihinde kaydedilen 307,930'u aşkın vaka sayısının günlük yeni koronavirüs vaka sayılarında yeni bir rekor olduğunu açıklamıştır. Yeni vaka sayılarındaki bu artış, salgının başlangıcından günümüze kadar olan dönemin tamamında kaydedilen günlük vaka sayıları bakımından yeni bir rekoru ifade etmektedir. Önceki rekor, 292000'in üzerinde vaka sayısının kaydedildiği 1 Ağustos 2020 tarihinde kaydedilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü, 30 Avrupa ülkesinde de COVID-19 enfeksiyonuna yakalanan hasta sayılarında tekrar artışlar yaşandığını açıklamıştır. KEİ Üye Devletleri de ekonomilerini ve toplumlarını tekrar açmalarının ardından vaka sayılarında artış yaşamaktadırlar.
12. 2005 Yılı Uluslararası Sağlık Yönetmeliği (IHR), Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) ve Dünya Sağlık Örgütü'ne Üye Devletlerin, hastalığın önlenmesi, kontrol altına alınması ve uluslararası alanda yayılmasına karşı müdahalede bulunulması amacıyla halk sağlığı alanında harekete geçmelerine zemin oluşturan uluslararası bir yasal belgedir. Uluslararası Sağlık Yönetmeliği (IHR), Dünya Sağlık Örgütü'ne Üye Devletlerin salgın ile ilgili olarak halk sağlığı olaylarının ve uluslararası kara geçişlerinde, limanlarda ve havaalanlarındaki olayların doğrulanması, raporlanması ve ilgili olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün bilgilendirilmesi gibi bir dizi hak ve yükümlülüklerini ortaya koymaktadır. Uluslararası Sağlık Yönetmeliği ayrıca, Dünya Sağlık Örgütü'nün uluslararası halk sağlığı gözetimine, ilgili olarak değerlendirmelerde ve müdahalelerde bulunmasına yönelik işlevlerini de ortaya koymaktadır. Uluslararası Sağlık Yönetmeliği Acil Durum Komisyonu, hastalığın uluslararası alanda yayılmasının önlenmesi ve azaltılması adına geçici sağlık önerilerinde bulunmaktadır.
13. KEİ Üye Devletleri, tüm ulusal kapasitelerini derhal harekete geçirmiş ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) tavsiyelerine uygun olarak krize zamanında müdahalelerde bulunmaya başlamıştır. Müdahalelerin odak noktasını insan yaşamı ve sağlığı teşkil etmektedir. Enfeksiyonun yayılmasını önlemek adına karantina, kendi kendini izole etme ve sınırların kapatılması gibi bir dizi önlem alınmıştır. Salgın, sağlık sistemleri üzerindeki baskıyı arttırmış ve COVID-19 ile mücadele edilebilmesi için tıbbi hizmetlerin acil olarak yeniden düzenlenmesini ve verimli bir şekilde sunulmasını zorunlu kılmıştır. Enfekte hastaların tecrit edilmesi ve hastaneye kaldırılması ve aynı zamanda enfekte hastalara yönelik olarak gerçekleştirilen filyasyon çalışmaları, virüsün bulaşı zincirindeki bağlantıları kırmanın en etkili yöntemleri olarak ortaya çıkmıştır. Bulaşıcı hastalıkları kontrol altına almaya ve önlemeye yönelik tedbirler arasında, kapasitenin güçlendirilmesi ve kanıta dayalı salgın taramalarının teşvik edilmesi, salgına karşı yeterli düzeyde müdahalede bulunabilmesini sağlamak için hükümetlerin kaynakları seferber etme çabalarının desteklenmesi gibi tedbirler yer almaktadır.
14. Koronavirüs salgını ülkeleri hızla tepki vermeye zorlamıştır. Yetkili makamlar kitlesel etkinliklerin yasaklanması, okulların, anaokullarının, üniversitelerin, spor tesislerinin, kafelerin ve restoranların kapatılması ve market ve pazarlarda müşterilerin aynı anda bulunmasına yönelik kısıtlamalar getirilmesi gibi benzer önlemler almıştır. Devletler olağanüstü hal, sokağa çıkma yasağı, yüksek alarm durumu ilan etmiş, ülke sınırlarını neredeyse tamamen kapatmış, oturma izni olanlar dışında yabancıların ülkeye girişini yasaklamış, ve hava ve demiryolu trafiğini askıya

almıştır. Bazı devletler, ekonomik faaliyetlerin belirli bir düzeyde kalmasını sağlamak amacıyla hastalıkların önlenmesinde ölçülü bir yaklaşım benimseyerek, sınırlı bir süre boyunca ve kısmi bir izolasyon uygulamış ve insanların hareketleri üzerinde sıkı bir kontrol kurmuştur. Yurt dışından gelen kişilerin tamamı zorunlu olarak iki hafta süreliğine karantinaya alınmıştır. Çoğu ülkede 65 yaş ve üstü tüm vatandaşların evlerinden dışarı çıkmaları kısıtlanmıştır. Alınan tedbirler kapsamında ek olarak koronavirüs salgını nedeniyle yurtdışında mahsur kalan vatandaşların geri dönüşlerinin sağlanması planlanmış ve kapalı kamusal alanlarda maske kullanımı zorunlu kılınmıştır. Son günlerde, KEİ Bölgesinde bulunan hemen hemen tüm ülkelerin yetkili makamları, gevşetmiş oldukları önlemleri koronavirüs enfeksiyonunun yayılmasını azaltmak amacıyla tekrar sıkılaştırmıştır. Bununla birlikte, kamusal yaşamı kısıtlayıcı önlemler, insanların günlük yaşamını ve ülke ekonomilerini önemli ölçüde etkilemektedir.

15. Test kitleri, kişisel koruyucu ekipmanlar, solunum cihazları ve farmasötikler gibi COVID-19 sarf malzemelerine ve ekipmanlarına sınırlı erişimin yanı sıra ilaç ve tıbbi ekipman tedarik zincirlerindeki aksaklıklar, zaten sıkıntılı olan durumu daha da içinden çıkılması zor hale getirmiştir. Bazı ülkelerde ilaç kıtlığı sorunları, sıhhi önlemlerin uygulanmasında ve sosyal mesafeye uyumun ve insanların evde kalmalarının sağlanmasında zorluklar ve bunlarla ilgili olarak çeşitli riskler söz konusu olmuştur. Birçok ülke, temel mallara ve kişisel koruyucu ekipmanlara ilişkin eksikliklerini gidermek için üretim kapasitelerini dönüştürmek zorunda kalmıştır.
16. Acil durum bütçe desteği, temel hayat kurtarıcı malzemelerin temin edilmesinde ve acil sosyo-ekonomik müdahalelerde bulunulmasında gerekli hale gelmiştir. Bu amaçla, birçok ülke mali düzeltici eylemlerle bütçelerini tadil etmiş ve en savunmasız nüfus kesimlerine ve sağlık çalışanlarına yönelik mali destek paketleri açıklamıştır. Ayrıca krizin yıkıcı sosyal ve ekonomik sonuçlarının üstesinden gelmek adına bir dizi önlem geliştirilmiştir.
17. Bazı ülkeler, toplumun salgın ile mücadele sürecine katılımının sağlanması, genel nüfusun ilgili riskler hakkında bilgilendirilmesi ve mevcut yöntemlerin salgına yol açan hastalıkların yayılmasıyla mücadeleye ilişkin yaklaşımlar geliştirilmesine yönelik olarak uyarlanması da dahil olmak üzere, önceki dönemlerde yaşanan salgınlarla başa çıkma konusunda büyük deneyime sahiptirler. Salgının zor günlerinde, KEİ Üye Devletleri birbirlerine yardım eli uzatmış ve birbirlerine epidemiyoloji uzmanlarından, gezici gruplardan ve tıbbi malzemelerden oluşan ekiplerini göndermiştir. KEİ Üye Ülkeleri, salgının önlenmesi ve kontrol altına alınmasının yanı sıra teşhis ve tedavi yöntemleri hakkında da mevcut bilgi ve deneyimlerini paylaşmıştır.
18. Salgının olumsuz sonuçlarından biri de, toplu şekilde okulların ve yüksek öğretim kurumlarının kapatılarak, uzaktan eğitime geçilmesi olmuştur. İlgili olarak eğitim sisteminde yaşanan krizin aşılması sürecinde, salgının olumsuz etkilerini en aza indirgeyecek ve giderecek tedbirlerin uygulanması öngörülmüştür. Bununla birlikte, eğitim faaliyetlerinde öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecinden uzun süre ayrı kalmalarını gerektirecek şekilde bir duraksama yaşanmasının, öğrencilerin edinmiş oldukları bilgileri kaybetmesine neden olma potansiyelini taşıdığı unutulmamalıdır. Çoğu ülkenin eğitim sistemi eğitim ve öğretim faaliyetlerini dijital olarak gerçekleştirme konusunda hazırlıklı değildi. Öğretmenlerin ve öğrencilerin çoğu öğretimin yeni bir formatta gerçekleştirilmesi nedeniyle önemli zorluklar yaşamıştır. Söz konusu zorluklar, gerekli altyapının ve yeterli öğretmenlerin bulunmamasından eğitimde artan farklılaşmaya kadar çeşitli sorunlardan kaynaklanmıştır. Bununla birlikte, mevcut durum aynı zamanda belirli bazı fırsatlar yaratmış ve günümüzün öngörülemeyen dünyasında dijital uçurumun üstesinden gelinmesinin ve eğitime modern yöntemlerin dahil edilmesinin zorunlu olduğuna dair anlayışın benimsenmesini sağlamıştır. Gençlerin etkili bir şekilde eğitimi ve onlara gerekli becerilerin öğretimi olmaksızın, ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleşeceğini hayal etmek zordur.

19. Öte yandan, koronavirüs enfeksiyonu salgını aynı zamanda bir panik salgınına dönüşmüştür. Koronavirüs salgınıyla ilgili olarak yoğun bilgi akışının sağlanmasının ardından, uygun bakımın sağlanması ile kitlesel histerinin üretilmesi arasındaki kırılma çizgi giderek incelmıştır. Kitle iletişim araçları koronavirüs salgını üzerine yoğunlaşmıştır. İnsanlar her gün yeni vakalar ve ölümlerle ilgili bilgi akışına maruz kalmaktadır. Söz konusu bilgiler insanları farklı şekillerde etkilemektedir. Kaygı duymaya yatkın insanlar paniklemeye ve duygularına göre hareket etmeye başlamaktadır. İnsanlar kontrolsüz bir şekilde gıda ve hijyen ürünleri satın almaya başladığında genel bir panik hali meydana gelmiştir. Uzmanlara göre, bu tür insanlar sosyal medyada çeşitli korkutucu bilgileri yeniden yayınlamaya genel histeriyi tetiklemektedirler. Dahası, koronavirüs salgınının öngörülemezliği, salgına karşı alınan sıkı önlemler, ekonomilerde yaşanan keskin düşüşler ve küçük işletmelerin faaliyetlerinin kesintiye uğraması, zaten sıkıntılı olan durumu daha da kötü hale getirmektedir. Diğer yandan, insanların kendilerini uzun süre boyunca izole etmeleri, ruh hallerini olumsuz etkilemektedir. Mevcut durum itibarıyla insanların dünyadaki durumun belirsizliğine verdiği doğal bir tepki olarak vatandaşların kaygı ve endişeleri artmaktadır.
20. Ek olarak, sosyal medya ve diğer çevrimiçi platformlar aracılığıyla yayılan yanlış bilgiler ve komplo teorileri, insanları diğer vatandaşlara ve enfekte olan kişilere karşı saldırgan davranışlarda bulunmaya sevk etmektedir. Düşmanca söylemler sosyal uyumu zayıflatmaktadır. Bilinmeyene karşı düşmanca tutum takınılması yanlış bilgilerden ve korku duyulmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, doğru, açık ve kanıtla dayalı bilgilerin yayılması ve farkındalık yaratma kampanyalarının düzenlenmesi bilinmeyene karşı düşmanca tutum takınılmasına karşı en etkili araçlar arasında yer almaktadır. Parlamentolar, hükümetler, kamu ve özel medya kuruluşlarının yanı sıra sivil toplum aktörlerinin ve küresel sosyal medya platformlarının bu yönde bir işbirliği içerisinde çalışmaları gerekmektedir.
21. Koronavirüs salgını bir taraftan da bir merhamet ve nezaket salgını da yaratmıştır. Belirsiz bir gelecek korkusu ve insan hayatını kurtarmaya yönelik ahlaki sorumluluk, insanlarda duyarlılık, iyi niyet, destek, şefkat, saygı ve yardım duygularının tetiklenmesine yol açmıştır. Birçok şehirde aktivistler ve gönüllüler, insanların kendilerini izolasyonları sırasında, tıbbi ve sosyal yardım hizmeti vermeye ve risk grubunda bulunmaları dolayısıyla evlerinden çıkamayan insanlara yiyecek temin etmeye devam etmektedirler. Gönüllüler ağırlıklı olarak gençlerden oluşmaktadır. Karantina altında bulunan vatandaşlara ek hane halkı yardımlarında bulunmak için ilave çalışmalar yapılmaktadır. Evsizlere yardım etme projeleri çerçevesinde ilgili kuruluşlar alarm halinde çalışarak, ilave hijyen tedbirleri almakta ve kişisel koruyucu ekipman temin etmektedirler.
22. KEİ Bölgesindeki devletler de dahil olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde, COVID-19'a karşı savaştan sağlık çalışanları ayakta alkışlanmıştır. İnsanlar balkonlarından, insan hayatı ve sağlığı için verdikleri güçlü ve zorlu mücadeleden dolayı içten bir minnettarlık işareti olarak doktorları, hemşireleri ve tüm sağlık çalışanlarını alkışlamıştır. Söz konusu sağlık çalışanları sadece yüksek düzey profesyoneller olmakla kalmamakta, aynı zamanda büyük bir kişisel cesaret örneği sergilemektedirler. Tüm dünyadaki spontane bir şekilde gelişen dayanışma eylemleri ve sağlık personeline verilen manevi destek birçok siyasetçi ve hükümet yapısı tarafından da desteklenmiştir. Halihazırda sağlık hizmetleri personeli, insan hayatının ve sağlığının korunması ve muhafaza edilmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Söz konusu sağlık hizmetleri personeli, ölümcül bir enfeksiyonla 24 saat savaştan ve enfekte hastaları kurtarmak adına kendilerini riske atan kahramanlardır.
23. Uzmanlar, virüsle ilgili durumun nasıl seyredeceği konusunda bir tahmin yapmaktan kaçınmaktadırlar. Hiç kimse koronavirüsün tamamen yok olup olmayacağını ya da sıradan bir grip virüsüne dönüşüp dönüşmeyeceğini veya zaman zaman tekrar ortaya çıkıp çıkmayacağını

bilmiyor. Uzmanlara göre, küresel salgın süreci, bir aşı geliştirilinceye veya dünya nüfusunun çoğu enfekte olana kadar sona ermeyecektir.

24. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yeni koronavirüs salgınına bir yanıt olarak aşuların ve ilaçların geliştirilmesini hızlandırmak amacıyla kendi araştırma programını başlatmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, en güvenli ve en etkili aşının bulunması için araştırmalar devam etmektedir. Halihazırda bazı aşı adayları klinik deney aşamasını tamamlanmış iken, diğer taraftan halen klinik öncesi deneme aşamasında olan aşı adayları da söz konusudur. Örneğin, COVID-19 aşısının geliştirildiği Türkiye'deki 13 proje halihazırda klinik öncesi aşamadır.
25. 11 Ağustos 2020 tarihinde Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Sn. Vladimir Putin, koronavirüse karşı ilk aşının Rusya'da tescil edildiğini duyurmuştur. Sn. Putin, N.F. Gamaleya Bilimsel Epidemiyoloji ve Mikrobiyoloji Araştırma Merkezi tarafından geliştirilen ürünün etkililiğine dikkat çekmiştir. "Sputnik V" adı verilen Rus aşısı, COVID-19'a karşı en az iki yıl boyunca bağışıklık sağlayan iki bileşenli bir ilaçtır. Aşının klinik denemeleri tamamlanmış olup, 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren dağıtımına başlanacaktır. Yakın gelecekte başka bir Rus aşısı olan "EpiVacCorona" adlı aşının da klinik denemelerinin tamamlanması planlanmaktadır.
26. Oxford Üniversitesi ve İngiliz ilaç şirketi AstraZeneca tarafından da COVID-19'a karşı bir aşı geliştirilmektedir. Söz konusu aşının geliştirilmesi çalışmalarına liderlik eden Oxford Üniversitesi aşı bilimi profesörü Sn. Sarah Gilbert, aşının üretiminin yapılabileceği büyük ölçekli bir üretim hattı kurulması ve acil durumlarda kullanımı için hızla onay alınması yoluyla üniversitenin aşığı dünyaya tedarik etmeye başlayabilmesinden önce, aşının son test aşamasından da olumlu sonuçlar almaları gerektiğini söylemiştir.
27. Diğer taraftan, koronavirüs çok kolay yayılmakta, sürekli evrimleşmekte, mutasyona uğramakta ve dolayısıyla öngörülememektedir. Dünya Sağlık Örgütü, COVID-19'e karşı alınan önlemlerin gevşetilmesine karşı olduğunu açıklamıştır. COVID-19 Acil Durum Komisyonu, salgına karşı bölgesel, ulusal ve küresel ölçekte alınan önlemlerin daha uzunca bir süre boyunca sürdürülmesi gerektiğine inanmaktadır. COVID-19 Acil Durum Komisyonu'na göre koronavirüs salgını, uluslararası öneme sahip bir halk sağlığı acil durumu olmaya devam etmektedir.

KEİ Üye Devletlerindeki Durum

28. COVID-19 salgınıyla mücadelenin ilk aşamasındaki başarılı performansına rağmen, mevcut durum itibariyle **Azerbaycan**'daki durum ciddiyetini korumaktadır. Sıkı karantina önlemlerinin yeniden yürürlüğe sokulması ve 21 Haziran 2020 tarihi itibariyle kısıtlayıcı operasyonel önlemlerin uygulanması kademeli olarak olumlu sonuçlar vermeye başlamıştır.
29. Alınan önlemlerin odak noktasını Azerbaycan vatandaşlarının sağlığı oluşturmaktadır. Söz konusu önleyici tedbirler nedeniyle durum artık tamamen kontrol altındadır. Mevcut durum itibariyle en kritik durumda bulunan ve ihtiyacı olan herkese tıbbi yardım sağlamak için gerekli tüm adımlar atılmıştır.
30. Azerbaycan gerekli önlemleri almış ve yeni laboratuvarlar oluşturmuştur. Enfekte hastalar için ülkedeki en iyi hastaneler tahsis edilmiştir. Azerbaycan'da karantina altındaki vatandaşlar için özel koşullar oluşturulmaktadır. Karantina altındaki vatandaşlar 4-5 yıldızlı otellerde ve Olimpik köyde konaklamaktadırlar. Yurt dışındaki binlerce Azerbaycan vatandaşı tahliye edilmiş olup, Azerbaycan vatandaşlarının yurt dışından tahliye süreci halen devam etmektedir. Azerbaycan'a geri dönmek isteyen Azerbaycan vatandaşlarının geri dönüş masrafları Azerbaycan Devleti tarafından karşılanacak şekilde geri dönmek için kayıt yaptırabilecekleri özel bir portal oluşturulmuştur.
31. Azerbaycan'da iyi tasarlanmış politikalar, halk ve hükümet arasındaki birlik ve devletin attığı adımlara yüksek bir güven söz konusudur. Genel olarak, işsizlere, toplumun yoksul kesimlerine

ve girişimcilere yapılan yardım dahil olmak üzere salgınla mücadele için 3,5 milyar Azerbaycan Manatı (2.06 milyar ABD Doları) tahsis edilmiştir. Azerbaycan Devleti tıbbi ekipman ve ilaç alımları için de yine büyük fonlar ayırmıştır.

32. Salgın sırasında Azerbaycan'da yeni modüler hastanelerin yapımına başlanmıştır. Mevcut yatak kapasitesi salgına karşı başarılı bir mücadele başlatılmasına izin vermediği için söz konusu hastanelerin yapımı için önemli miktarda fon tahsis edilmiştir. Ülkenin yatak kapasitesi 6 ay içerisinde önemli ölçüde arttırılmıştır. Azerbaycan Hükümeti 7 tane daha modüler hastane inşa etmeyi planlamaktadır. Bununla birlikte, ülkedeki vaka sayısı azaldığı için söz konusu 7 hastaneye mevcut durum itibariyle acil olarak ihtiyaç duyulmamaktadır. Azerbaycan, gerektiğinde 1400 yataklı yeni hastaneleri mümkün olan en kısa sürede inşa etme kapasitesine sahiptir. Alınan kararlar ve tedbirler, durumu kontrol altında tutulmasına imkan vermektedir.
33. “Azerbaycan Cumhuriyetinde özel karantina rejimi dönemi süresince eğitim kurumlarında eğitim sürecinin düzenlenmesine ilişkin” Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca, ikinci derece okullarda ve yüksek eğitim kurumlarında tam zamanlı dersler 1 Ekim tarihi itibariyle başlayacaktır.
34. **Bulgaristan**'daki sosyal koruma sistemi, COVID-19'un çeşitli kamu sektörleri üzerindeki olumsuz etkisi nedeniyle ciddi zorluklarla karşı karşıya bulunmaktadır. COVID-19 ile mücadele kapsamında günümüzdeki temel hedef, bir taraftan sosyal kurumların dayanıklılığını sürdürürken, diğer taraftan en savunmasız insanlara gerekli desteği ve ek kaynakları sağlamak ve muhtaç insanlara ulaşmaktır. Bu amaçla, Bulgaristan sosyal zorlukların üstesinden gelmek için acil önlemler almıştır. Krizden en çok etkilenen kesimler çocuklu aileler, yaşlılar, engelliler, düşük gelirli ve ayrıca savunmasız gruplardan insanlar ve ailelerdir. Bu nedenle, nüfusun virüsten korunmasını sağlamak ve hedef gruplara zamanında destek sağlamak için ulusal sosyal politikalar yeniden şekillendirilmektedir.
35. Sosyal hizmetler açısından, sosyal hizmetlere ilişkin konaklama ve ikamet belgelerinin geçerlilik süresinin 31 Aralık 2020 tarihine kadar uzatılması da dahil olmak üzere, sosyal hizmetlerin Sosyal Yardımlar Kurumu'nun tüm şubeleri ve yerel belediyeler tarafından sağlanması; sosyal hizmetlerin sosyal rehabilitasyon ve entegrasyon amaçlı kullanımı ile bağlantılı olarak ücretlendirilen kullanıcı ücretlerinin kaldırılması; savunmasız gruplardan insanlara bilgi, danışma ve psikolojik desteğe erişimlerin sağlanması, vb. gibi birkaç önlem acil olarak yürürlüğe koyulmuştur. Olağanüstü hal süresince, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çağrı Merkezi yaşlı ve engellilere ücretsiz psikolojik destek ve de sosyal hizmetlerde iş organizasyonu ve olağanüstü hal çerçevesinde kademeli iş akışı restorasyonu hakkında takip rehberliği sağlamıştır. COVID-19'un yayılmasının önlenmesi kapsamında 167 uzman kurumun ve Sosyal Yardım Kurumu'na bağlı 624 Sosyal Hizmet Merkezi'nin tamamı tarafından günlük takip işlemleri gerçekleştirilmektedir. 2014-2020 Dönemi “İnsan Kaynakları Geliştirme” Operasyonel Programı ve En Muhtaç Durumda Olanlara Avrupa Yardım Fonu (FEAD) tarafından ortaklaşa finanse edilen 2014-2020 Dönemi Gıda ve/veya Temel Malzeme Yardımı Operasyonel Programı da dahil olmak üzere çeşitli programlar kapsamında yürütülen entegre sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler vb. hizmet programları aracılığıyla, yaşlılara, engellilere ve 65 yaş ve üstü yaşta bulunan ve kendi işlerini göremeyen durumda bulunan kişilere evde yardım ve destek sağlama konusunda önlemler alınmıştır.
36. Salgının etkisinin ve virüsün yayılma riskinin, savunmasız sosyal grupların haklarını ihlal etmeden sınırlandırılması amacıyla, normatif ve organizasyonel önlem ve eylemler alınmıştır. Ayrıca, Olağanüstü Hal Sırasında Alınacak Önlemler ve Eylemler Hakkındaki Kanun, engellilere ve savunmasız gruplardan kişilere mali destek, kişisel yardım, sosyal hizmetler vb. sağlanmasını hedefleyen özel bir kural getirmiş ve bunun sonucunda diğer birçok düzenleyici belge bu yönde değiştirilmiştir.

37. COVID 19'un etkilerinin üstesinden gelmek için alınan diğer önlemler arasında; olağanüstü hal süresince evden çalışmama nedeniyle en az 20 gün ücretsiz izinli olan ve aynı zamanda 12 yaş ve altında yaşa sahip çocuk veya çocukları olan ebeveynlere 375 Bulgar Levası (227 ABD Doları) yardım sağlanması; ön saflarda çalışan sosyal hizmet uzmanlarına (yaklaşık 5.500 kişi) Nisan maaşlarına ek olarak bir asgari maaş ödemesi yapılması; en çok etkilenen işletmelere yönelik olarak ek destek programının geliştirilmesi; ve işverenlere her bir çalışan başına bir aylık asgari maaşın %40'ı oranında destek sağlanması yer almaktadır.
38. **Gürcistan** makamları, ülkedeki teyit edilen ilk vakanın görüldüğü tarih olan 26 Şubat 2020 tarihinin yaklaşık bir ay kadar öncesinden, 28 Ocak 2020 tarihi itibarıyla COVID-19'a karşı tedbir almaya başlamıştır. Yetkili makamların aldığı tedbirlerin temel amacı bir taraftan vatandaşların sağlığının korunmasının ve hayatlarının kurtarılmasının sağlanması ve diğer taraftan da ekonominin kurtarılması yoluyla COVID-19 ile iki cephede mücadele edilmesi olmuştur. Ülkede virüsün yayılmasına karşı yapılan mücadele başarılı bir model olarak görülmektedir. Gürcistan Hükümeti, ilgili önlemleri içeren krizle mücadele paketini iki aşamada geliştirmiştir.
39. Krizle mücadele paketinin birinci aşamasında salgının ilk etkilerinin hafifletilmesini amaçlayan acil durum yardım tedbirleri yer almıştır. Aylık elektrik tüketimi 200 kW'ın altında ve doğalgaz tüketimi 200 m³'ün altında olan abonelerin 3 aylık faturaları devlet tarafından finanse edilmiştir. Söz konusu finansmana, atık yönetimi ve su tedarigi ücretleri de dahil edilmiştir. 3 aylık süre içerisinde, elektrik finansmanından yararlananların sayısı 1.2 milyon aboneyi, doğalgaz finansmanından yararlananların sayısı ise 670.000 aboneyi aşmıştır. Programın bütçesi 170 milyon Gürcistan Larisi olarak gerçekleşmiştir. Gürcistan Hükümeti, döviz kurunda yaşanabilecek dalgalanmalar nedeniyle oluşabilecek fiyat artışlarının vatandaşlara yansımaması amacıyla 9 temel gıda ürününün fiyatlarının sabit kalacağı garantisini vermiştir. Ulusal para biriminde yaşanabilecek devalüasyonu azaltılması ve temel gıda ürünlerinin fiyatlarının artan enflasyon risklerine karşı sabit tutulması için bir program geliştirilmiştir. 15 Mart 2020 ila 15 Mayıs 2020 tarihleri arasındaki dönemde Devlet, söz konusu 9 temel gıda ürünü satın alan ithalatçı şirketlerin üstlenmek zorunda kaldıkları döviz kuru farkını sübvansede etmiştir. İlgili programın bütçesi 14 milyon Gürcistan Larisi olarak belirlenmiştir. Tüm bireysel kredilerin geri ödemeleri geri ödeme sıkıntılarına ve cezalara yol açmayacak şekilde 3 ay süreyle ertelenmiştir. Yaklaşık olarak 600.000 kredi borçlusu gerçek kişi söz konusu fırsattan yararlanmıştır.
40. Krizle mücadele paketinin ikinci aşamasında ise, çalışanlar, serbest meslek sahipleri, savunmasız sosyal gruplar vb. gibi çeşitli vatandaş kategorilerine yönelik doğrudan yardımlar yer almıştır. İşini kaybeden veya ücretsiz izinde bulunan sayıları yaklaşık 350.000 kişiyi bulan çalışanlar 6 ay süreyle toplam 1200 Gürcistan Larisi (ayda 200 Gürcistan Larisi) tutarında yardım alacaktır. Çeşitli serbest meslek sahipleri kategorilerinde yer alan kişilere de bir defalığına mahsus olmak üzere 300 Gürcistan Larisi tutarında destek sağlanmıştır. Gürcistan Hükümeti 17 yaş ve altı çocuklara da 200 Gürcistan Larisi tutarında yardımda bulunmuştur. Ayrıca 750 Gürcistan Larisinden daha az tutardaki maaşlar 6 ay süreyle gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Yine 1500 Gürcistan Larisine kadar olan maaşların da 750 Gürcistan Larisine eşit olan kısmı 6 ay süreyle gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Ek olarak: Sosyal derecelendirme notu 65.000 ile 100.000 arasında olan 190.000'den fazla kişi (70.000 aile) 6 ay süreyle 600 Gürcistan Larisi tutarında yardım almaktadır. Yaklaşık 40.000 kişiden oluşan engelli çocuklar ve diğer engelli bireyler 6 ayda toplam 600 Gürcistan Larisi tutarında yardım almaktadır. Ayrıca 1 Temmuz 2020 tarihinden itibaren 70 yaş ve üstü yaşlara sahip yaklaşık 410.000 emeklinin emekli maaşlarına 30 Gürcistan Larisi eklenmiştir.
41. Küresel salgının şiddetlenmesi nedeniyle yurtdışında mahsur kalan Gürcü vatandaşlarının Gürcistan'a geri getirilmeleri ve onlara yardım sağlanması bir zaruret halini gelmiştir. Bu

kapsamda 22 Mayıs 2020 tarihine kadar Gürcistan Devleti, 483 kronik hastalığı olan hasta, 36 solunum yolu hastalığı olan hasta, 34 engelli birey, 259 yaşlı, 102 hamile, 435 reşit olmayan çocuk, 173 onkoloji hastası, 1.118 transit yolcu, 29 denizci, 90 özel ihtiyaç sahibi kişi ve ayrıca 794 öğrencinin de dahil olduğu toplam 3.517 vatandaş da dahil olmak üzere toplamda 12.720 Gürcistan vatandaşını Gürcistan'a geri getirmiştir. Söz konusu amaç doğrultusunda 27 ülkeden toplam 74 uçuş düzenlenmiştir. İlaveten yurtdışında bulunan 21.190 Gürcistan vatandaşına ise yerelde yardım sağlanmıştır.

42. Bu yılın Mart ayının başından bu yana, işgal altındaki Gürcistan topraklarında yaşayan genel nüfusa da gerekli yardım sağlanmıştır. İlgili materyaller tercüme edilerek vakitli bir şekilde dağıtılmıştır. Bulaşıcı hastalık uzmanları uzaktan tıbbi danışmanlık sağlamış ve bilgi paylaşımında bulunmuştur. Koronavirüsten korunmaya yönelik olarak çeşitli kanallar aracılığıyla Abhazy Bölgesi'ne çeşitli tıbbi malzemeler ve hijyen malzemeleri tedarik edilmiştir. Benzer yardımlar, sınır bölgelerinde yaşayan sosyal açıdan savunmasız nüfus kesimlerine de sağlanmıştır. Bu kapsamda, işgal altındaki topraklardan 233 kişi 22 Mart 2020 ile 22 Mayıs 2020 tarihleri arasında merkezi hükümet tarafından kontrol edilen bölgeye giriş yapmıştır.
43. Sağlık hizmetlerinin kesintiye uğramaması amacıyla, belirli sağlık programlarından yararlanan kişilere (insüline bağlı olanlar dahil olmak üzere) ve ayrıca 70 yaş üstü ve engelli olup kronik hastalık sahibi kişilere (insülin alanlar dahil olmak üzere) yönelik Devlet programına dahil olan kişilere ilaçları evlerinde teslim edilmiş ve de toplu taşıma yasağı dolayısıyla Sosyal Hizmet Kurumu'nun hemodiyaliz programına dahil olan hastalara ücretsiz ulaşım sağlanmıştır. Ayrıca, Hepatit C eliminasyon programında bulunan ve söz konusu acil durum ve şehirlerarası trafiğin geçici olarak kısıtlanması nedeniyle sağlık kurumlarını ziyaret edemeyen hastalara ilaçları "Gürcistan Postası" tarafından teslim edilmiştir.
44. COVID-19 salgını **Moldova Cumhuriyeti** işgücü piyasasında 2020 yılı Mart ayı itibariyle ciddi sıkıntı yaratmaya başlamıştır. Mart-Mayıs 2020 döneminde ilan edilen olağanüstü hal, işgücü piyasasında kısıtlamalara yol açmış, yerel işletmelere zarar vermiş ve savunmasız grupları etkilemiştir. 2020 yılının ilk 6 ayı içerisinde 51 bin kişi Ulusal İstihdam Bürosu'na ve bölgesel istihdam yapılarına başvuruda bulunmuştur. Söz konusu rakam, 2020 yılının ilk 6 ayı içerisinde iş arayan kişi sayısının 2019 yılının aynı döneminde kaydedilen rakama göre %50,2 ve 2018 yılının aynı döneminde kaydedilen rakama göre ise %40,5 oranında daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Kayıtlı işsizlerin 3771'i, yani yaklaşık %13'ü, 2020 yılının ilk 6 ayı içerisinde iş bulmuştur. 105/2018 sayılı İşgücünün İstihdam Edilmesini Teşvik ve İşsizlik Sigortası Kanunu uyarınca 2020 yılının Ocak-Haziran döneminde, 2019 yılının aynı dönemine kıyasla yaklaşık %40 daha fazla kişiye karşılık gelen 5615 kişiye işsizlik yardımı yapılmıştır.
45. Moldova Cumhuriyeti Hükümeti, işgücü piyasası ile ilgili olarak alınan önlemler de dahil olmak üzere, bir dizi kısa vadeli ekonomik önlemleri onaylamıştır. Alınan başlıca önlemler arasında, işsizlik ödeneğinin olağanüstü hal süresince ekonominin reel sektöründeki asgari maaşa eşdeğer tutar olan ayda 2775 Moldovan Ley'ine (167 ABD Doları) yükseltilmesi ve işsizlik ödeneği alma hakkı bulunan kategorilerin genişletilmesi gibi önlemler bulunmaktadır. Böylece, 10 Nisan 2020 tarihli ve 16 sayılı İstisnai Durumlar Komisyonu Direktifi uyarınca, 14206 kişi işsizlik yardımından yararlanmıştır.
46. Olağanüstü Hal Rejimi, Sokağa Çıkma Yasağı ve Savaş Hali Yasası ve Olağanüstü Hal İlanı Yasası uyarınca, Moldova Cumhuriyeti İstisnai Durumlar Komisyonu, lisanslı girişimcilere ve gerçek kişilere tek seferlik olmak üzere 2.775 Moldovan Ley'i (167 ABD Doları) tutarında işsizlik yardımı verilmesi Kararını kabul etmiştir. 2017-2021 Dönemi Ulusal İstihdam Stratejisi'nin uygulanmasına yönelik olarak 2020 Ulusal Eylem Planının onaylanmasının ardından, COVID-19 krizinden etkilenen farklı işsiz sınıflarını ve ekonomik operatörlerin farklı

kategorilerini desteklemek adına bir dizi eylem ve önlem onaylanmıştır. Bu amaçla, aktif işgücü istihdam tedbirlerinin uygulanması için ek olarak 10 milyon Moldovan Ley'i (601.977 ABD Doları) tahsis edilmiştir.

47. Aynı zamanda, kişilerin sosyal sigorta haklarını korumak ve yaşlıları ve engellileri desteklemek amacıyla olağanüstü hal süresince bir dizi önlem alınmıştır. Söz konusu önlemler şunlardır: salgın koşullarında risk grubunda bulunan kişileri korumak amacı doğrultusunda yaşlıların emeklilik ve sosyal yardım ödenekleri kendilerine evlerinde teslim edilmiştir; olağanüstü hal sırasında engellilik seviyesi sertifikası sona eren kişiler için engellilik ödeneği süreleri resen uzatılmıştır; COVID-19 ile mücadelede tıbbi faaliyetler sırasında hayatını kaybeden sağlık personelinin geride kalanlarına ödenek verilmesine yönelik Kanun kabul edilmiştir; Sosyal Yardım Programı kapsamında bulunan dezavantajlı ailelere yönelik garantili asgari aylık gelir tutarı arttırılmış ve ayrıca garantili asgari aylık gelir tutarı her çocuk için %50'den %75'e çıkarılmıştır.
48. COVID-19 ile mücadeleye doğrudan müdahil olan sağlık çalışanlarını teşvik etmek amacıyla, profesyonel performans gösterilmesine bağlı olarak ek bir ödenek verilmesi onaylanmıştır. Ayrıca, Moldova Cumhuriyeti İstisnai Durumlar Komisyonu Direktifi ve Hükümet Müdahale Fonuna İlişkin Kanun uyarınca, tıp sistemi kapsamında çalışan ve COVID-19 ile enfekte olmuş 1061 personelin her biri için tek seferlik 16.000 Moldovan Ley'i (963 ABD Doları) tutarında ödenek ve toplamda ise 16.976.000 Moldovan Ley'i (1.022.168 ABD Doları) tutarında ödenek verilmiştir.
49. Koronavirüs salgınının **Romanya**'da şiddetli sosyal ve sağlık etkileri olmuştur. İşveren ve çalışanlar arasındaki ilişkilerde hızlı değişiklikler meydana gelmiş ve yeni normale uyum sağlanması ve işyerlerinde sağlık güvenliğinin güvence altına alınması zorunluluğu hasıl olmuştur. Birbirleriyle koordineli ve tutarlı tedbirler hem talebi hem de işgücü arzını etkilemiş olmakla birlikte, söz konusu tedbirlerin amacı bir Avrupa dayanışması ve işbirliği ruhu içinde halk sağlığının korunmasıdır. Kısa ve orta vadede alınacak eylemlerle ilgili olarak öncelikli olarak hesaba katılması gereken husus, tahsis edilen kaynakların istihdam olanaklarını, varlığını sürdürebilecek olan şirketleri ve hızlı bir şekilde toparlanma sağlanmasını desteklemek adına etkin bir şekilde kullanımı olmalıdır. Koronavirüs salgınının neden olduğu olağanüstü durum nedeniyle olağanüstü hal ilan edilmiş ve salgının uzun vadedeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla özel önlemler alınmıştır.
50. Romanya Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı, COVID-19 salgınının istihdam ve eğitim alanındaki etkilerini önleme ve bu etkilerle mücadele etme kararı almıştır. Bu kapsamda Romanya Hükümeti tarafından alınan önlemlerden biri, salgın sırasında kazançlarını kaybeden çalışanların ve diğer meslek kategorilerinin sorunlarını çözmek için kamu fonlarının seferber edilmesi olmuştur. İlgili önlemler, COVID-19 salgınının ülke içerisindeki seyrine ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre alınmıştır. 2020 yılı Haziran ayı itibarıyla, olağanüstü hal süresince çalışanlarının iş akitlerini en az 15 gün süreyle askıya aldıkları kayıt altına alınan işverenlerin söz konusu çalışanlarının sahip oldukları işe karşılık elde ettikleri brüt temel maaşlarının %41.5'ini temsil eden kısmının, söz konusu tutarın ortalama brüt maaşın %41.5'ini geçmemesi kaydıyla, ilgili iş akitlerinin askıya alındığı tarihten itibaren 3 ay süreyle karşılanması kararı alınmıştır. Yine olağanüstü hal döneminde işini kaybeden 16-29 yaşları arasındaki kişilerle birlikte 50 yaş üstü kişileri çalıştıran işverenlerin söz konusu çalışanlara ödeyeceği aylık maaşların %50'sinin karşılanması kararı alınmıştır.
51. Romanya Hükümeti, sosyal alanda vatandaşları korumak için gerekli önlemleri almıştır. Eğitimin (kreşler, anaokulları ve eğitim kurumları) geçici olarak durdurulması nedeniyle ebeveynlere verilen izin günlerine karşılık yapılan ödeme tutarı, bir iş gününe karşılık gelen ortalama brüt maaşın %75'ini geçmemesi kaydıyla, bir iş gününe karşılık gelen günlük temel

maaşın %75'i olarak belirlenmiştir. Bu önlem eğitim yılı sonuna kadar uygulanmıştır. İşverenlerin bahsi geçen tutarları, aylık ek teşvikleri ve engelli çocukların yetiştirilmesine ilişkin destek ödenekleri dahil olmak üzere, 90 günlük bir süre ücret garanti fonundan almaları karara bağlanmıştır. Yardım ödemeleri, karantina nedeniyle işletmelerin kapandığı salgın dönemi boyunca da devam etmiştir. Savunmasız gruplara gelince, olağanüstü hal sırasında sosyal yardım haklarına hak kazanılabilmesi için sosyal araştırma yapılması uygulaması askıya alınmıştır.

52. COVID-19 ile mücadelede kullanılan tıbbi ekipmanlar, sarf malzemeleri, özel ulaşım ekipmanları, teşhis araçları, vb. ürünlerin temininde ve ek olarak, evde kalan veya seyahat kısıtlamaları bulunan yaşlıların, engelli kişilerin, engelli kişilere bakan ailelerin ve diğer tanımlanmış savunmasız grupların desteklenmesi amacıyla yapılan ücret ödemelerinin, ulaşım ve diğer giderlerin finansmanında Avrupa fonlarının kullanılması yönünde önlemler alınmıştır. COVID-19 ile enfekte olan hastaların nakilleri, donanımları, değerlendirilmeleri, teşhis ve tedavileri ile doğrudan ilgilenen yardımcı personel de dahil olmak üzere, doktorlar, sağlık hizmetleri personeli ve yardımcı hekimler için risk teşviklerinin uygulanması önemlidir.
53. **Rusya**, Yeni Koronavirüs Enfeksiyonunun Rusya Federasyonu'na Girişinin ve Rusya Federasyonunda Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Ulusal Planı kabul etmiştir. Rusya Federasyonu devlet makamları ve Rusya Federasyonu'nu oluşturan kurucu bölgelerin devlet makamları, vatandaşlara kapsamlı sosyal destek sağlanmasına yönelik önlemler geliştirmiş ve bu önlemleri uygulamıştır. Durumun federal düzeyde kontrol edilmesinin sağlanması amacıyla, yeni koronavirüs enfeksiyonunun Rusya Federasyonu'na girişinin ve Rusya Federasyonunda yayılmasının önlenmesine yönelik olarak bir operasyonel merkez, Rusya Federasyonu'nda yeni koronavirüs enfeksiyonunun yayılmasıyla mücadeleye yönelik olarak Rusya Federasyonu Hükümeti Koordinasyon Konseyi, ve yeni koronavirüs enfeksiyonunun yayılmasının önlenmesine yönelik olarak Rusya Federasyonu Devlet Konseyi çalışma grubu oluşturulmuştur. Söz konusu koordinasyon organları, Rusya Federasyonu'nu oluşturan kurucu bölgelerde de oluşturulmuştur.
54. COVID-19'a karşı nüfusun en savunmasız gruplarından biri de, çoğu düzenli yardıma ihtiyaç duyan yaşlılar ve engelliler olup, sahip oldukları kronik hastalıklar COVID-19 ile enfekte olmaları durumunda ilgili riskleri arttırmaktadır. Söz konusu vatandaş kategorilerinde bulunan insanların kendilerini izole etmesine yönelik olarak Rusya Devlet Başkanı adına bir Karar alınmıştır. 65 yaş ve üstü yaşta bulunan ve çalışan vatandaşlara ise, uzaktan iş göremezlik belgesi alma ve böylece sosyal yardım alabilme hakkı sağlanmıştır. Sosyal hizmet kuruluşlarında yaşayan vatandaşlara özel önem verilmektedir.
55. İşsizlere, çocuklu ailelere, yaşlılara, engellilere ve nüfusun diğer sosyal açıdan savunmasız kategorileri için çok çeşitli ek ödemeler söz konusudur. Salgın öncesinde tahsis edilmiş olan tüm sosyal destek tedbirleri otomatik olarak 6 ay uzatılmıştır. Sosyal yardımların sağlanmasında bilgi teknolojileri aktif olarak kullanılmaktadır. Çocuklu aileleri desteklemek adına, annelik (aile) ödemesine hak kazanan ailelere 3 yaşın altındaki her bir çocukları için federal bütçeden 5.000 Rus Rublesi (66 ABD Doları) tutarında aylık ek ödeme yapılmaktadır. Annelik ödemesine hak kazanılmasına ve annelik ödemesinin alınmasına ilişkin prosedürler önemli ölçüde basitleştirilmiştir. Öğrenciler de dahil olmak üzere çalışmayan kişiler tarafından alınan çocuk bakım parasının asgari tutarı iki katına çıkarılmıştır. Ayrıca düşük gelirli ailelere yönelik olarak geçici ödenekler verilmesi, gıda yardımı sağlanması ve okulda yenen öğünlerin ücretlerinin karşılanması şeklinde sosyal yardımlarda bulunmaktadır.
56. Salgın sırasında işini kaybeden vatandaşları desteklemek için, işsizlik yardımlarının maksimum tutarı bir asgari ücrete ((12.130 Rus Rublesi'ne (160 ABD Doları) kadar)) karşılık gelecek şekilde yükseltilmiştir. Vatandaşların uygun bir iş bulmak için kayıt yaptırmalarına, işsiz olarak kayıt altına alınmalarına ve işsizlik dolayısıyla sosyal yardım almalarına yönelik prosedürler

basitleştirilmiştir. Doktorlara ve sosyal hizmet uzmanlarına, özellikle yaptıkları işin önemi ve yanı sıra özel çalışma koşulları ve ek iş yükleri dolayısıyla teşvik ödemeleri sağlanmıştır. Koronavirüs hastalarıyla doğrudan temas halinde olan sağlık kurumlarındaki doktorlar, hemşireler ve sağlık görevlileri ve de ambulans şoförleri için ek sigorta garantileri getirilmiştir.

57. Gönüllü hareketi ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar (NGO'lar) dahil olmak üzere sivil toplum kuruluşları, koronavirüs salgınının ve de koronavirüs salgını kaynağı sorunların sonuçlarının aşılmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Kendilerini izole etmiş durumdaki yaşlılara ve engelli kişilere ve yanı sıra düşük gelirli ailelere, büyük ailelere ve sağlık personeline yardım sağlayan “Birlikteyiz” adı verilen karşılıklı yardım faaliyetine yaklaşık 119 bin gönüllü katılmıştır. Bu çerçevede 3.1 milyon “acil hattını” aramış ve 3.4 milyon kişiye yardım sağlanmıştır. “Yardım Doktorları” programı çerçevesinde ülke genelindeki 160 sağlık kurumunda 7 bin sağlık gönüllüsü görev almıştır. 1 Nisan - 30 Haziran 2020 döneminde geçici ikameti kabul eden gönüllülere, sosyal hizmet uzmanlarına, sosyal odaklı sivil toplum kuruluşu (NGO'lar) çalışanlarına, ve geçici bakımı kabul eden engellilere, yaşlılara ve yetimlere yapılacak ödemelere ilişkin düzenlemeler Rusya Federasyonu Hükümet Kararı kapsamında onaylanmıştır.
58. Salgının başlangıcından itibaren birkaç ay içerisinde, rekor sayıda özelleştirilmiş hastane yatağı temin edilmiştir. Her gün 300 binden fazla kişiye koronavirüs testi yapılmaktadır. Tüm bölgelerde, hastalara enfeksiyon hastalıkları hastanelerinde ve ayakta tedavi kliniklerinde bakım sağlanması üzerine bir algoritma oluşturulmuştur. Salgın dönemi boyunca COVID-19 ile mücadeleye yönelik düzenleyici ve metodolojik çerçeve tamamen şekillendirilmiştir. Salgın süresince nüfusun tıbbi bakıma erişimini güvence altına almak amacıyla gerekli ek koşullar oluşturulmuştur. Koronavirüsle mücadele amaçlı ilaçlara ve tıbbi cihazlara uygulanan ithalat gümrük vergilerinin ödemeleri ile yurt dışından ithal edilen ve COVID-19 hastalarının tedavisine yönelik olarak sağlık kurumlarına ücretsiz olarak aktarılan tıbbi ürünlerin katma değer vergisi ödemelerine ilişkin kolaylıklar getirilmiştir. Halihazırda COVID-19 ile mücadele kapsamında yaklaşık 40 farklı tıbbi ürün, üretimlerinin başlatılmasına yönelik olarak basitleştirilmiş devlet tescil süreci kapsamında değerlendirilmektedir.
59. Salgınla mücadele kapsamında alınan önlemlerin sonuçlarından biri de, eğitim sistemine dijital öğrenme formatlarının aktif olarak dahil edilmesi olmuştur. Rusya'da karantina önlemleri sırasında okul çağındaki yaklaşık 16.5 milyon çocuk ve 2 milyondan fazla öğrenci uzaktan eğitim yoluyla eğitim almıştır. Rusya'daki eğitim kurumları 1 Eylül 2020 tarihinden itibaren tam zamanlı eğitim modeline geçmiştir.
60. Çok taraflı ilişkiler kapsamında, COVID-19'un yayılmasına karşı mücadelede ise Rusya yaptığı toplam 35.71 milyon ABD doları tutarında dış yardımda bulunmuştur. Ayrıca, 2014-2020 döneminde Rusya, Dünya Sağlık Örgütü'ne yapılan 43 milyon ABD doları tutarındaki katkı dahil olmak üzere, uzmanlaşmış çok taraflı kuruluşlar aracılığıyla enfeksiyonlarla mücadelede yabancı ülkelere katkıda bulunmuştur. Rusya, 2020 yılında koronavirüsle mücadele için Dünya Sağlık Örgütü bütçesine 1 milyon ABD doları tutarında gönüllü katkı sağlayacaktır. Yine, Dünya Sağlık Örgütü'ne tek seferlik olmak üzere 1.01 milyon ABD Doları tutarında belirli bir amaca matuf olarak katkıda bulunulmasına karar verilmiştir. Diğer taraftan, Uluslararası Sağlık Yönetmeliğinin uygulanması ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinin salgınlara yanıt verme kapasitelerini geliştirmek için Dünya Sağlık Örgütü tarafından ek olarak 4.7 milyon ABD doları tutarında bir fon tahsis edilmiştir.
61. **Sırbistan**'ın olağanüstü hal ilan ettiği 15 Mart 2020 tarihinden bu yana, Sırbistan Çalışma, İstihdam, Gaziler ve Sosyal İşler Bakanlığı engelli bireylerle ilgilenen derneklerle sürekli iletişim halindedir. Bu kapsamda düzenli bilgi alışverişinin gerçekleştirilmesi ve ihtiyaçların belirlenmesi, daha yüksek risk altındaki nüfus kesimleri arasında yer alan engelli kişilere gerekli

desteğin sağlanmasına yönelik belirli bir amaca matuf önlemlerin benimsenmesi için bir temel oluşturmuştur. Çalışma Bakanlığı PWD (Engelli Bireyler) adıyla bir toplum kanalı başlatmıştır.

62. Sırbistan'da işitme sorunları olan kişiler, acil durumlarda video bağlantısı aracılığıyla ücretsiz çeviri hizmetleri sağlayarak destek sağlayan COVID-19 Video Bildirim Merkezi'ne (VRC COVID-19) erişebilmektedirler. Çalışma, İstihdam, Gaziler ve Sosyal İşler Bakanlığı, özel ihtiyaçları olan 12 yaşından büyük çocukların ve gençlerin çalışan ebeveynlerinin çalışmalarını organize etmeleri yönünde işverenlere çevrimiçi bir tavsiye kararı yayınlamıştır.
63. Sırbistan, COVID-19 salgınının çalışma ve istihdam alanında neden olduğu olumsuz etkileri önlemek ve hafifletmek adına bir devlet ekonomik önlemleri paketini ve yanı sıra bu önlemlerin uygulanmasını sağlayacak ilgili yasal çerçeveyi hazırlamıştır. Bu kapsamda tüm yetişkin vatandaşlara doğrudan yardım olarak 100 Avro ödenmesine karar verilmiştir.
64. Sırbistan Cumhuriyeti Ulusal Meclisi, en yüksek yasama organı olarak, güçlülere yanıt verilebilmesini, kurumların işlerliğini ve kriz durumlarında Sırbistan Cumhuriyeti ilkelerinin teyit edilmesini sağlamaktadır. Ulusal Meclis, faaliyetlerinde esnekliğini korumaktadır. Ulusal Meclisin önceliği ve aynı zamanda ülkenin de genel politikası, COVID-19 ile mücadelede insan hayatının kurtarılması ilkesi olup, gelecekte de ilgili politikaların bu ilke çerçevesinde şekillendirilmesi uygulamasına devam edilecektir.
65. Sırbistan Cumhuriyeti Ulusal Meclisi, Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti tarafından sunulan olağanüstü hal ilan edilmesine yönelik Kararı ve de olağanüstü hal sırasında Hükümet tarafından kabul edilen kararnamelerin onaylanmasına yönelik Yasayı onaylamıştır. Ulusal Meclis, kendi çalışmaları açısından ise, oturumları sırasında gerekli tüm epidemiyolojik önlemleri almıştır. Milletvekillerine, çalışanlara ve medya temsilcilerine, maske ve eldiven takmaları, bina girişinde ateşlerinin ölçülmesi ve ellerini dezenfekte etme zorunluğu getirilmiştir. Ulusal Meclisin oturumlarının gerçekleştirildiği salon, öngörülen sosyal mesafeyi mümkün kılacak şekilde ve koruyucu pleksiglas bölmelerle epidemiyolojik önlemler ışığında yeniden düzenlenmiştir. Salgın sırasında Sırbistan'da parlamento seçimlerinin düzenlendiği unutulmamalıdır. Bu dönemde hem Cumhuriyet Seçim Komisyonu'nun çalışmalarında hem de ülke genelindeki oy kullanma yerlerinde tüm epidemiyolojik önlemler alınmış ve ilgili tavsiye kararlarına uyulmuştur.
66. **Türkiye**, ilk COVID-19 vakasının nispeten geç ortaya çıktığı ülkeler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte daha Ocak ayında Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı bünyesinde bir Bilimsel Danışma Kurulu oluşturulmuş ve bir Koronavirüsün Yayılmasıyla Mücadele Ulusal Stratejisi belirlenmiştir. Bu nedenle, ülkede ilk COVID-19 vakasının görülmesinin öncesinden hızlı bir şekilde önlemler alınmış ve halk sağlığını korumak adına tüm kaynaklar seferber edilmiştir. Türkiye, COVID-19'un yayılmasına karşı mücadelede kararlı, rasyonel ve hedefli bir yaklaşıma dayanan kendi müdahale modelini geliştirmiştir.
67. COVID-19 salgınıyla mücadelenin bir parçası olarak, Türkiye Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Salgın Sosyal Destek Programını, Vefa Projesini ve Evsizlere Konaklama Projesini başlatmıştır. Salgın Sosyal Destek Programı, Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi çerçevesinde 3 aşamada uygulanmaktadır. Birinci aşamada 2022 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonundan düzenli sosyal yardım ve ödeme alan yaşlı, engelli ve muhtaç hanelere 1.000'er TL (134 ABD Doları) ödenmiştir. Söz konusu ödemelerin alınmasında kalabalıklaşmanın önlenmesi amacıyla ilgili ödemeler 3 Nisan 2020 tarihi itibarıyla Vefa Sosyal Destek Grupları ve postane memurları aracılığıyla söz konusu yaşlı, engelli ve muhtaç kişilerin evlerine gidilerek elden teslim edilmiştir. Salgın Sosyal Destek Programı'nın ikinci faz ödemeleri 19 Nisan 2020 tarihinde başlamış olup, bu kapsamda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'ndan (SYDV) 1.000'er TL nakit yardımda bulunulması planlanmıştır. Salgın Sosyal

Destek Programı üçüncü fazı kapsamında ise, ihtiyaç sahibi hanelere hane başına 1.000'er TL ödenmektedir.

68. Salgın Sosyal Destek Programlarına ek olarak, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı sosyal destek projeleri geliştirmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen Vefa Projesi kapsamında, koronavirüsle mücadeleye yönelik kısıtlayıcı önlemler nedeniyle evlerinden dışarı çıkamayan 65 yaş ve üzeri vatandaşların ihtiyaçları karşılanmaktadır. Evsizlere Konaklama Projesi kapsamında ise, evsiz ve yalnız yaşayan vatandaşlar tespit edilerek ağırlıklı olarak farklı illerde bulunan devlet kurumlarının misafirhanelerine yerleştirilmektedirler.
69. 3294 sayılı Kanun uyarınca İhtiyaç Sahibi Asker Ailelerine yönelik aylık nakdi yardım tutarı 275 TL'den 400 TL'ye çıkarılmış olup, söz konusu artış Nisan 2020 ödemelerine yansıtılmıştır. İhtiyaç Sahibi Asker Ailelerinin Çocuklarına yönelik aylık nakdi yardım tutarı ise aylık 100 TL'den 150 TL'ye çıkarılmış olup, söz konusu artış yine 2020 Nisan ödemelerine yansıtılmıştır. Ayrıca, Şartlı Eğitim Yardımı'nın aylık tutarı ilköğretime devam eden kız çocukları için 40 TL'den 50 TL'ye, ilköğretime devam eden erkek çocukları için 35 TL'den 45 TL'ye, ortaöğretime devam eden kız çocukları için 60 TL'den 75 TL'ye, ortaöğretime devam eden erkek çocukları için ise 50 TL'den 55 TL'ye çıkarılmış olup, söz konusu artışlar 2020 Temmuz ödemelerine yansıtılacaktır. Ek olarak, Yetim Yardımı'nın aylık tutarı 100 TL'den 150 TL'ye çıkarılmış olup, söz konusu artış 2020 Haziran ödemesine yansıtılmıştır.
70. COVID-19 salgınına verilen ulusal tepkinin bir parçası olarak, şirketlerin virüsün ekonomik etkisiyle başa çıkmalarına yardımcı olmak suretiyle salgının olumsuz ekonomik etkilerinin en aza indirmek amacıyla Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi yürürlüğe sokulmuştur. Çarpan etkisi sayesinde yardım paketi yaklaşık 600 milyar TL'ye (89 milyar ABD Doları) ulaşmış olup, söz konusu tutar Türkiye'nin GSYİH'sinin (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla) %10-11'ine karşılık gelmektedir. 30 Haziran 2020 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan 29 Haziran 2020 tarihli ve 2706 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile COVID-19 salgını nedeniyle kısa süreli geçici çalışma başvuruları bir ay daha uzatılmıştır. Hedefli yardım programı, ücretsiz izin almış çalışanlara yönelik geçici yardımların yanı sıra kısa vadeli istihdam yardımlarını hedeflemektedir. Nakit destek almaya hak kazanan her bir kişiye yapılan ödeme tutarı aylık 1.168 TL (156 ABD Doları)'dir.
71. Türkiye, göçmenler ve mülteciler de dahil olmak üzere en savunmasız gruplardan 4 milyon kişiye, söz konusu göçmen ve mültecilerle de kendi vatandaşları gibi ilgilenmek suretiyle, yardım sağlamak için önlemler almaktadır. Türkiye'de bulunan yabancı ülkelerin vatandaşları, sağlık sigortası durumlarına bakılmaksızın, COVID-19 ile enfekte olmaları durumunda, acil tıp hizmetlerine erişim hakkına sahiptirler. Türkiye, salgın sırasında yaşlılar, evsiz çocuklar, dul ve bekar kadınlar, engelliler, insan kaçakçılığı mağdurları, göçmenler vb. dahil olmak üzere toplumun her kesiminden ihtiyaç sahibi kişilerin yaşam koşullarını takip etmekte ve yaşamlarını sürdürmeleri için gereken koşulları sağlamaktadır.
72. Türkiye Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, kadına yönelik şiddetle mücadelenin herhangi bir gecikme yaşanmasına mahal vermeden kesintisiz biçimde sürdürülmesi sağlamak amacıyla, bu kapsamda yürütülen çalışmaları koordine etmektedir. COVID-19 süreci, kadına yönelik şiddetle mücadelenin gündemdeki diğer konuların ağırlığı nedeniyle önemini kaybedecek bir konu olmadığını kanıtlamıştır. İlgili il müdürlükleri, şiddet önleme ve izleme merkezleri, sosyal hizmet merkezleri ve kadın sığınma evleri mevcut problemlerle ilgilenmektedir. 81 ilin tamamında olmak üzere Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri ve 145 kadın konukevi tamamen faal durumdadır.
73. **Ukrayna**'da, COVID-19 salgınına yanıt olarak önemli değişiklikler yapılmıştır. Sıhhi ve epidemiyolojik önlemler (karantina, insanların ateşlerinin ölçülmesi, toplu etkinliklerin iptali,

eğitim, kültür ve eğlence kurumlarının kapatılması) getirilmiş, ülkeye/ülkeden giriş/çıkışlara ve ülke içindeki hareketliliğe yönelik kısıtlamalar uygulanmış; kamu yönetiminin olağanüstü durumlarda rolü güçlendirilmiş; işgücü faaliyetlerine kısıtlamalar getirilmiş; ve yeni uzaktan çalışma ve eğitim biçimleri yürürlüğe koyulmuştur.

74. COVID-19'un olumsuz sonuçlarının üstesinden gelmek amacıyla alınan başlıca kararlar şunlardır: işçilerin haklarının ve ülke dahilinde yerlerinden edilmiş kişilerin haklarının korunması sağlanmış, COVID-19 ile mücadele süresince ortalama maaş tutarının %50'si oranında geçici iş göremezlik ödemeleri yapılmış; vatandaşların tüketici kredisi anlaşmaları kapsamındaki yükümlülüklerinden geçici olarak serbest bırakılmaları güvence altına alınmış; vergi teşvikleri ve yanı sıra COVID-19 ile mücadele amacıyla Ukrayna topraklarına mal (ilaçlar dahil olmak üzere) ithalatı ve tedarikine ve de COVID-19 ile mücadele için gerekli mal, iş ve hizmetlerin hızlı tedarikine yönelik olarak teşvikler sağlanmış; birleşik sosyal prim ödemelerinin yapılmaması ve vergi mevzuatının ihlal edilmesi durumunda uygulanan belirli cezalar kaldırılmıştır; karantina dönemi boyunca vergi denetimlerine yönelik olarak moratoryum getirilmiş ve de vergi beyannamesinde bulunma süresi 1 Temmuz 2020 tarihine ertelenmiştir.
75. COVID-19 koronavirüsü enfeksiyonunun olumsuz sonuçlarıyla başa çıkabilmek amacıyla Ukrayna Yüksek Konseyi (Verkhovna Rada), “Koronavirüs (COVID-19) hastalığının yayılmasıyla bağlantılı olarak ek sosyal ve ekonomik güvencelerin sağlanması amacıyla Ukrayna'nın Bazı Yasama Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına İlişkin” 30 Mart 2020 tarihli ve 540-IX sayılı Ukrayna Kanunu dahil olmak üzere, karantina süresince bireylerin ve tüzel kişilerin haklarını korunmasını amaçlayan bir dizi yasayı kabul etmiştir.
76. Karantina süresince ve karantinanın sona ermesinden sonraki 30 gün içerisinde vatandaşlara Ukrayna Bakanlar Kurulu'nun 8 Nisan 2020 tarihli ve 264 sayılı kararı uyarınca devlet sosyal yardımı sağlanmaktadır. Ayrıca Ukrayna Bakanlar Kurulu'nun 22 Nisan 2020 tarihli ve 329 sayılı Kararı uyarınca karantina dönemi içerisinde bireylere ek sosyal güvenceler sağlanmıştır. İlgili ödeneğin tutarı, ilgili yaş gruplarındaki çocukların bakımlarının gerçekleştirilmesi için gereken asgari tutar ((6 yaşına kadar olan çocuklar için 1779 Ukrayna Grivnası (64 ABD Doları) ve 6-10 yaş arasındaki çocuklar için ise 2218 Ukrayna Grivnası (80 ABD Doları)) olarak belirlenmiştir. Bu yardım, 2020 yılının Mayıs ayından itibaren sağlanmakta olup, karantina süresince ve ayrıca iptal edilmesinden itibaren bir ay daha devam edecektir (yardımın ödenmesi için 1.6 milyar Ukrayna Grivnası (57.5 milyon ABD Doları) tahsis edilmiştir). Kamu/toplum adına doğrudan sosyal yardım alan kişilerin ikamet ettikleri/kaldıkları yerlerde (kişilerin evlerinde) sosyal hizmet veren çalışanlara, Ukrayna Bakanlar Kurulu'nun 29 Nisan 2020 tarihli ve 375 sayılı Kararı uyarınca, maaşlarının maksimum %100'üne kadar ek ödeme yapılmıştır. Söz konusu ek ödeme, sosyal eğitimcilere/sosyal hizmet uzmanlarına, evde sosyal bakım hizmeti veren uzmanlara, sosyal hizmet görevlilerine, fiziksel rehabilitasyon uzmanlarına, psikologlara ve uygulamalı hizmet veren psikologlara sağlanmıştır.
77. Ayrıca Ukrayna Bakanlar Kurulu'nun “Mali yardımlarda bulunabilmesi için Ukrayna Sosyal Sigorta Fonuna fon tahsis edilmesi hakkındaki” 20 Mayıs 2020 tarihli ve 385 sayılı Kararı ve “SARS-CoV-2 koronavirüsünün neden olduğu COVID-19 akut solunum yolu hastalığı enfeksiyonu ile bağlantılı olarak sigorta ödemelerinin yapılmasına veya aynı nedenle sağlık çalışanlarının ölümüne ilişkin bazı konular hakkındaki” 17 Haziran 2020 tarihli ve 498 sayılı Kararı, Ukrayna Sosyal Sigorta Fonu'na fon tahsis edilmesi amacıyla Sosyal Politikalar Bakanlığı'na 2.5 milyar Ukrayna Grivnası'nın (90 milyon ABD Doları) üzerinde fon tahsis edilmesini sağlamıştır.

Parlamentoların Rollerini

78. Kuruluşundan bu yana, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi, Karadeniz Bölgesinde ekonomik işbirliğinin geliştirilmesine yönelik yasal çerçevenin oluşturulması üzerine düşünmekte olup, bu amaçla daha ilk toplantılarından itibaren bu işbirliğinin önemli sosyal yönlerini incelemiştir. Asamble, bu alanda oldukça fazla sayıda rapor ve tavsiye kararı hazırlamıştır.*
79. Salgın süresince parlamentolar hesap verebilirliği, şeffaflığı, hoşgörüyü ve sosyal uyumu arttırmanın yanı sıra COVID-19 salgınıyla mücadeleye ve salgının sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik faaliyetler kapsamında insan haklarına riayet edilmesini sağlamaya yönelik çabalarını iki katına çıkarmıştır.
80. Parlamentolar, olağanüstü hal ilanı, bütçe düzenlemeleri, özel gruplara yapılan sosyal ödemeler de dahil olmak üzere, mücbir sebep durumunda verimliliği güçlendirmek için gerekli yasaların zamanında kabul edilmesine yönelik olarak yüksek alarm durumu halinde yasama faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere seferber edilmiştir. Salgının en zor günlerinde milletvekilleri maskeleri takılı olarak çalışmış ve birçok toplantı da video konferans formatında yapılmıştır.
81. Salgın sürecinin ortasında bulunduğumuz şu dönemde dünyanın dinamik bir şekilde değişim gösteren durumu, yeni yaklaşımların ve çözümlerin benimsenmesini gerektirmektedir. Uygun koşulları oluşturmak için atılması gerekli olan adımlar arasında, ulusal mevzuatların güçlendirilmesi, ulusal halk sağlığı hizmetleri ve sosyal koruma sistemlerinin kapasitelerinin arttırılması ve sürdürülebilir kalkınma için yeni bir strateji geliştirilmesi gibi önlemler yer almaktadır.
82. Salgının önlenmesinin etkililiği, büyük ölçüde kamu makamlarının ciddi ve sistematik yaklaşımına, durumun tüm sorumluluğunu üzerlerine alma ve olası tüm kaynakları seferber etme konularındaki istekliliklerine bağlıdır. Bu itibarla, parlamentoların rolü son derece önemlidir.
83. Salgın tehdidine karşı ancak yasama ve yürütme makamlarının gerçek anlamda bir takım çalışması içerisinde hareket etmeleri sayesinde direnilebilir. Salgın, tüm yönetim düzeylerinin önceliklerini yeniden belirlemeye, çalışma şekillerini değiştirmeye ve yüksek alarm durumunda çalışmak için gerekli kapasiteyi sağlamaya zorlamıştır.
84. Küresel salgın tehdidi bağlamında, parlamentolar ve parlamenterler yetkili makamları ve halkları yüksek düzeyde seferber etmeli, sivil sorumluluk, karşılıklı yardım, hoşgörü ve anlayışın hakim olmasını sağlamalıdır.
85. Parlamentolar, salgınla etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi amacıyla risk bilincinin ve yerel ve ulusal yöntemlerin harekete geçirilmesi konularında halkla diyalogun ve işbirliğinin geliştirilmesinde kilit bir köprü görevine sahiptir. Parlamentolar, kamuoyuna net mesajlar verilmesi yoluyla söylentilerin ve paniğin yayılmasını önlemede önemli bir rol oynarlar.
86. Vatandaşların devlet kurumlarına duyduğu güven, şeffaflık ve sosyal uyum, virüsle mücadele yönetmeliklerinin uygulanmasında disiplini arttırmaktadır. Virüsle mücadele, toplumun tüm kesimlerinin dahlini ve katılımını ve de insan haklarına riayet edilmesini gerektirmektedir.

* 156/2017 sayılı ve «Ekonomik Büyüme ve Sosyal Bütünleşme için Yasal Çerçevenin Güçlendirilmesinde Parlamentoların Rolü» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 157/2017 sayılı ve «KEİ Üye Devletlerinde Sürdürülebilir Sağlık Hizmetleri Sistemlerinin Sağlanmasında Parlamentoların Rolü» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 134/2013 sayılı ve «Küresel İklim Değişikliği: Sebepleri, Etkileri ve KEİ Üye Devletleri için Muhtemel Sonuçları» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 135/2013 sayılı ve «KEİPA'nın Karadeniz Bölgesinde İşbirliğinin Güçlendirilmesindeki Rolü: Zorluklar ve Beklentiler» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 130/2012 sayılı ve «KEİ Üye Devletlerinde Sosyal Refah Reformları» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 122/2011 sayılı ve «KEİ Üye Devletlerinde Dünya Sağlık Örgütü Sanitasyon Standartlarına Uyum» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 106/2008 sayılı ve «Küreselleşmenin KEİ Üye Devletlerinin Sosyal Politikalarına Etkisi» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 99/2007 sayılı ve «Küresel İklim Değişikliği: KEİ Üye Devletlerine Yönelik Sonuçları» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 60/2002 sayılı ve «Küreselleşme: KEİPA Üye Ülkelerine İlişkin Zorlukları ve İlgili Beklentiler» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 100/2007 sayılı ve «KEİ Üye Devletlerinde Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; 74/2003 sayılı ve «KEİ Üye Devletlerinde Yoksullukla Mücadele» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı; ve 44/2000 sayılı ve «KEİ Üye Ülkeleri Arasında Halk Sağlığı Alanında İşbirliği» başlıklı Rapor ve Tavsiye Kararı.

Parlamentolar, krizden çıkılarak daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir toplum yapısının oluşmasını netice verecek olan yasal çerçevenin yürürlüğe girmesini sağlayacak olan yapılardır.

87. Salgın, uluslararası ve bölgesel düzeylerde parlamentolar arası işbirliğini olumsuz etkilemiştir. Bununla birlikte, farklı düzeylerdeki birçok buluşma ve toplantı video konferans formatında yapılabilmektedir. Salgında teknolojinin daha fazla kullanılması ve parlamentoların ve parlamenterlerin söz konusu formatlarda gerçekleştirilen buluşma ve toplantılara tam ve anlamlı katılım göstermeleri, daha güçlü bir işbirliği için yeni bir ivme sağlayabilir.

III. SONUÇLAR

88. Son otuz yıl içerisinde virüs kaynaklı salgınların daha sık bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Günümüzde dünya nüfusu ve nüfus yoğunluğu giderek artmaktadır. Daha küçük alanlarda giderek daha çok sayıda insan yaşamakta ve bu da virüslerin insanlar arasında çok daha kolay bulaşmasına neden olmaktadır. Uçaklar, trenler ve arabalar, virüslerin gezegenin bir ucundan diğer ucuna bir günden daha kısa bir süre içerisinde ulaşmasını mümkün kılmaktadır.
89. Güçlü küresel ölçekli çevresel tehditler ve kötüye giden iklim koşulları, nüfus artışı, kaynak kıtlığı ve ortaya çıkan yeni çelişkiler, salgın kaynaklı potansiyel zorlukları pekiştirici etki yapmaktadır. Uzmanlara göre, iklim değişikliklerinin ve büyük buzulların çözülmesinin, henüz insanoğlunun bilmediği yeni virüslerin ortaya çıkmasına neden olması mümkündür. Bununla birlikte, her ne kadar günümüzdeki salgınlar giderek daha sık olarak meydana gelse de, tarihte yaşanan diğer salgınlara kıyasla zamanımızda çok daha az sayıda insanın ölümüne neden olmaktadır. Günümüzde bir yandan yeni ve daha etkili tedaviler mevcut iken, diğer yandan daha fazla sayıda insanın sağlık hizmetlerine erişimi bulunmaktadır. Önleyici mekanizmalar gelişmekte, aşılarda çok daha hızlı bir şekilde hazırlanmakta, genel itibarıyla sıhhi temizlik koşulları iyileşmekte ve kitlelerin sağlık sistemlerine erişimleri kolaylaşmaktadır.
90. Koronavirüs salgını, dünyanın gelişim kaydettiği yönü tersine çevirici bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte bir taraftan ilgili olarak olumsuz süreçler şiddetlenirken, diğer taraftan bu olumsuz süreçlere olumlu deneyimler de eşlik edebilmektedir. Daha önce benzeri görülmemiş türden bir salgın olan COVID-19 salgını, insanlığın kalıplaşmış hale gelen pek çok ilişki modelini revize etmesini ve değerleri yeniden değerlendirilmesini sağlayacaktır. Çevre sorunlarına, doğal afetlerin, insan kaynaklı afetlerin ve salgınların önlenmesine daha fazla dikkat edilmesi gerekmektedir.
91. 21. yüzyılda uluslararası toplum, koronavirüs krizi bağlamında hayati önem taşıyan güncel sorunları çözüme kavuşturmak gibi büyük bir zorlukla karşı karşıya bulunmaktadır. Dayanışma ve işbirliği, salgınla mücadelede uluslararası toplumun en güçlü silahlarıdır.
92. Günümüz itibarıyla KEİ bölgesi ülkelerinde kaydedilen COVID-19 verilerinin küresel COVID-19 verilerine kıyasla göreceli olarak daha iyi bir görünüm ortaya koyması, KEİ ülkelerinin salgına zamanında yanıt vermeleri sayesinde olası en kötü senaryodan kaçınmayı başarabildiklerine dair bir umut ışığı anlamına gelmektedir. Yine de, ihtiyatı elden bırakmamak ve sanitasyon profilini ve epidemiyolojik profili sürekli iyileştirmek önemlidir.
93. COVID-19 ile bağlantılı sağlık hizmetleri ve sosyal koruma krizi ve bunun acil sonuçlarıyla başa çıkma çabalarının ötesinde, COVID-19 salgınına verilen yanıt ve toparlanma çabaları, salgın sonrası dönemde KEİ Bölgesi Ülkeleri için yeni bir tablonun ortaya çıkmasına yol açabilir. Bu nedenle, bu deneyimden çıkarılacak hayati dersler temelinde, gelecekte alınacak eylemlerin mümkün olduğunca etkili bir şekilde planlanması gerekmektedir.
94. Virüsler ulusal sınırları tanımaz. COVID-19 salgını, insanlığa bugünün küreselleşmiş dünyasında hiç kimsenin tek başına küresel bir felaketle mücadele edemeyeceğini bir kez daha hatırlatmaktadır. Ortak bir kader bilincinin geliştirilmesi, insanlığın gelecekte bu tür tehditlerle

baş edebilmesi için tek fırsattır. İnsanlığın evrensel şefkat ve dayanışmayı içselleştirmesi gerekmektedir. Uluslararası toplum, salgınla mücadele ve sonuçlarını ortadan kaldırma çabalarını koordine etmek için yeterli kaynağa sahiptir. Yalnızca birleşik bir uluslararası toplumun gücü gelecekteki bilinmeyen tehlikelerin ve zorlukların üstesinden gelinmesinde yardımcı olacaktır.